

**RESTRUKTURYZACJA
REGIONALNYCH RYNKÓW PRACY**

GORZÓW WIELKOPOLSKI - SZCZECIN 1996

Urząd Wojewódzki w Gorzowie Wielkopolskim
Wydział Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej
Akademii Rolniczej w Szczecinie

Instytut Badań Systemowych PAN, Oddział w Szczecinie

Wojewódzki Urząd Pracy w Gorzowie Wielkopolskim

Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa
O/T w Gorzowie Wielkopolskim

Międzynarodowa konferencja

RESTRUKTURYZACJA REGIONALNYCH RYNKÓW PRACY

Praca pod redakcją

prof. dr hab. *Bogdana Krawca*

Gorzów Wielkopolski - Szczecin 1996 r.

Zbiór referatów międzynarodowej konferencji naukowej
w Lubniewicach, która odbyła się w dniach 30-31 maja 1996 r.

Recenzent: prof. dr hab. **Paweł Żukowski**

Skład komputerowy: **Irena Moczulska**

43429 / I

Publikacja dofinansowana przez
Krajowy Urząd Pracy

ISBN 83-85847-36-7

KOMITET PROGRAMOWY

1. **Henryk ANTOSIAK**
Prezes Agencji Restrukturyzacji
i Modernizacji Rolnictwa, Warszawa
2. **Andrzej BĄCZKOWSKI**
Minister Pracy i Polityki Socjalnej
3. Prof. dr hab. **Ryszard BUDZIŃSKI**
Instytut Badań Systemowych PAN,
Kierownik Oddziału w Szczecinie
4. Prof. dr hab. **Zygmunt DOWGIAŁŁO**
Przewodniczący Komisji Organizacji
i Zarządzania Gospodarką
Żywnościową PAN, Oddział w Gdańsku
5. **Marlan ECKERT**
Wojewoda Zielonogórski
6. **Zbigniew FALIŃSKI**
Wojewoda Gorzowski - **przewodniczący**
7. **Roman JAGIELIŃSKI**
Wicepremier, Minister Rolnictwa
i Gospodarki Żywnościowej, Warszawa
8. **Aleksander ŁUCZAK**
Przewodniczący Komitetu
Badań Naukowych w Warszawie
9. Prof. dr hab. **Tadeusz MADEJ**
Uniwersytet Szczeciński
10. **Jerzy OLSZAK**
Wojewoda Piłski
11. **Andrzej PIŁAT**
Prezes Krajowego Urzędu Pracy, Warszawa
12. **Adam TAŃSKI**
Prezes Agencji Własności Rolnej
Skarbu Państwa, Warszawa

KOMITET ORGANIZACYJNY

Przewodniczący

Bogusław BIL

Wicewojewoda Gorzowski

Sekretarz naukowy

Prof. dr hab. **Bogdan KRAWIEC**

Instytut Badań Systemowych PAN,
Oddział w Szczecinie
Akademia Rolnicza w Szczecinie,

Kazimierz BŁASZCZYK

Dyrektor
Wojewódzkiego Urzędu Pracy
w Gorzowie Wielkopolskim

Jan RYDZANICZ

Dyrektor
Wydziału Rolnictwa
Urzędu Wojewódzkiego
w Gorzowie Wielkopolskim

Franciszek KUNCEWICZ

Agencja Własności Rolnej
Skarbu Państwa
O/T w Gorzowie Wielkopolskim
Prodziekan

Dr hab. **Marian MALICKI**

Wydziału Ekonomiki i Organizacji
Gospodarki Żywnościowej
Akademii Rolniczej w Szczecinie

Sekretarz

Alfreda WINNICKA

Instytut Badań Systemowych PAN,
Oddział w Szczecinie

Magda PALIWODA

Gabinet Wojewody Gorzowskiego

WYBRANE ASPEKTY ROZWOJU LOKALNEJ GOSPODARKI TURYSTYCZNEJ

Tomisław Cieślewicz, Jolanta Zieziula

Akademia Rolnicza w Szczecinie

Wprowadzenie

Powodem powstania niniejszego opracowania jest przeświadczenie autorów, że władze lokalne poprzez swoje działania spełniają bardzo ważną misję. Misją tą jest stworzenie mieszkańcom danej gminy możliwości poprawy egzystencji. Może to przebiegać w różny sposób, w zależności od warunków przyrodniczych, społecznych i ekonomicznych danej gminy. Jednym ze sposobów jest niewątpliwie rozwój gospodarki turystycznej. Analizy tej formy działalności dokonano w niniejszej pracy na przykładzie gmin Pomorza Środkowego (woj. koszalińskiego i woj. słupskiego), jednak wiele ze spostrzeżeń może mieć zastosowanie także w gminach położonych poza tym regionem.

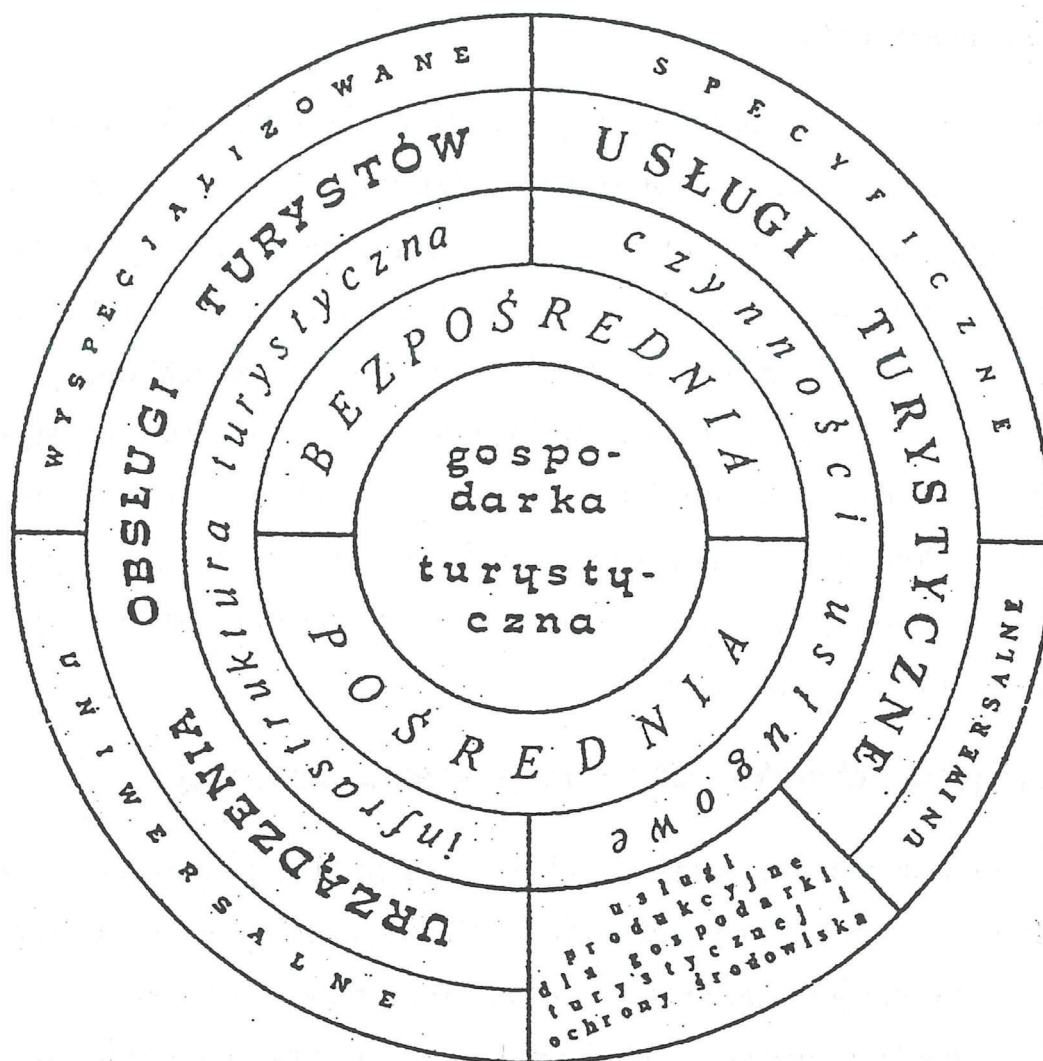
1. Pojęcie i charakterystyka gospodarki turystycznej

Przed wskazaniem działań, jakie mogą podjąć pracownicy urzędów gminnych w celu rozwoju gospodarki turystycznej, konieczne jest określenie czym ona jest, jakie są czynniki i bariery jej rozwoju.

Gospodarka turystyczna jest jednym ze sposobów wykorzystania ziemi i zatrudnienia ludności. Stanowią ją: wyodrębniony kompleks urządzeń oraz wykonywane w oparciu o nie czynności gospodarcze, zmierzające do realizacji potrzeb turystycznych na danym obszarze. Integralnymi składnikami gospodarki turystycznej są więc (por. rys. 1):

- urządzenia obsługi turystów, stanowiące jej materialną podstawę,
- wytwarzanie i udostępnianie turystycznych dóbr i usług konsumpcyjnych oraz różnorodne czynności związane z samym jej funkcjonowaniem [3, s. 206].

Działalność gospodarki turystycznej ma charakter lokalny, miejscowy. Jest to szczególnie istotne w aspekcie ograniczania bezrobocia i przeciwdziałania mu w konkretnej gminie.

Rys. 1. Gospodarka turystyczna¹

Źródło: [3, s. 208].

¹Szersze omówienie rysunku zob. [3, s. 206-209] i [4, s. 72-74].

2. Przesłanki rozwoju gospodarki turystycznej

Za wyborem gospodarki turystycznej, jako szansy rozwoju gospodarczego gminy, przemawiają następujące argumenty:

- niewielkie możliwości rozwoju przemysłu,
- chęć zmniejszenia bezrobocia i odpływu ludności z danego obszaru,
- nieszkodliwość lub znacznie mniejsza niż szkodliwość przemysłu dla środowiska naturalnego,
- przysparzanie przychodów gminom.

Niewielkie możliwości rozwoju przemysłu na Pomorzu Środkowym wynikają obecnie zarówno z braku bogactw mineralnych na tym terenie, jak i z niewielkiego zainteresowania inwestorów. Dobre warunki glebowo-klimatyczne, położenie nadmorskie, a także znaczna lesistość i jeziorność zadecydowały o wykształceniu się następujących dziedzin działalności [8, s. 140]:

- rolnictwa i leśnictwa,
- turystyki,
- przemysłu i gospodarki morskiej.

W 1994 roku bezrobocie w woj. koszalińskim wynosiło 28%, a w woj. słupskim - 27%. W niektórych gminach dochodziło jednak do 40%, z czego ponad połowa - to bezrobocie agrarne [8, s. 140-141]. Było więc znacznie wyższe od bezrobocia w Polsce, które w danym roku wyniosło 16% [6, s. 133]. Rozwój gospodarki turystycznej mógłby znacznie ograniczyć to niekorzystne zjawisko. Ponadto gospodarka turystyczna może przeciwdziałać opuszczaniu poszczególnych miejscowości przez stałych mieszkańców. Chociaż we wszystkich gminach wiejskich i jednostkach miejsko-wiejskich woj. koszalińskiego w latach 1986-1993 było ujemne

saldo migracji, widać jednak, że im wyższy wskaźnik *Deferta*² i im więcej zarejestrowanych podmiotów gospodarczych związanych z turystyką, tym mniejsze jest ujemne saldo migracji (tab. 1) [8, s. 145].

Gospodarka turystyczna powinna być rozwijana tak, aby nie szkodziła środowisku naturalnemu. Istnieje bowiem niebezpieczeństwo zniszczenia krajobrazu (który stanowi znaczący element oferty turystycznej) przez samą turystykę [2, s. 19]. Pozytywny wpływ turystyki na ochronę środowiska może się przejawiać np. w tym, że w celu przyciągnięcia turystów tworzy się park krajobrazowy.

Tabela 1

Stopień zagospodarowania turystycznego a odpływ ludności wiejskiej³

Lp.	Wyszczególnienie	Saldo migracji ludności w okresie 1986-93	Wskaźnik Deferta	Liczba podmiotów w kulturze fizycznej, turystyce i wypoczynku zarejestrowanych w 1993 r.
Gmina				
1.	Mielno	+ 45	380	285
2.	Manowo	- 29	9	8
3.	Ustronie Morskie	- 83	420	82
4.	Polanów	- 97	5	5
5.	Kalisz Pomorski	-121	12	2
6.	Kołobrzeg	- 152	100	121
7.	Złocieniec	- 285	13	10
8.	Biały Bór	- 358	8	5
9.	Silnowo	- 402	35	1
10.	Bobolice	- 544	5	2
11.	Czaplinek	- 597	17	13
12.	Darłowo	- 607	80	44

Źródło: WUS Koszalin. Podano na [7, s. 146].

²Wskaźnik *Deferta* to liczba miejsc noclegowych na 100 mieszkańców.

³W tabeli zostały podane podmioty gospodarcze zarejestrowane w systemie REGON

Gospodarka turystyczna jest uważana za dochodową gałąź gospodarki narodowej. W niektórych krajach jest ona głównym źródłem dochodów. W 1985 roku wydatki na podróże oceniano w skali świata na 1,8 biliona dolarów [1, s. 11].

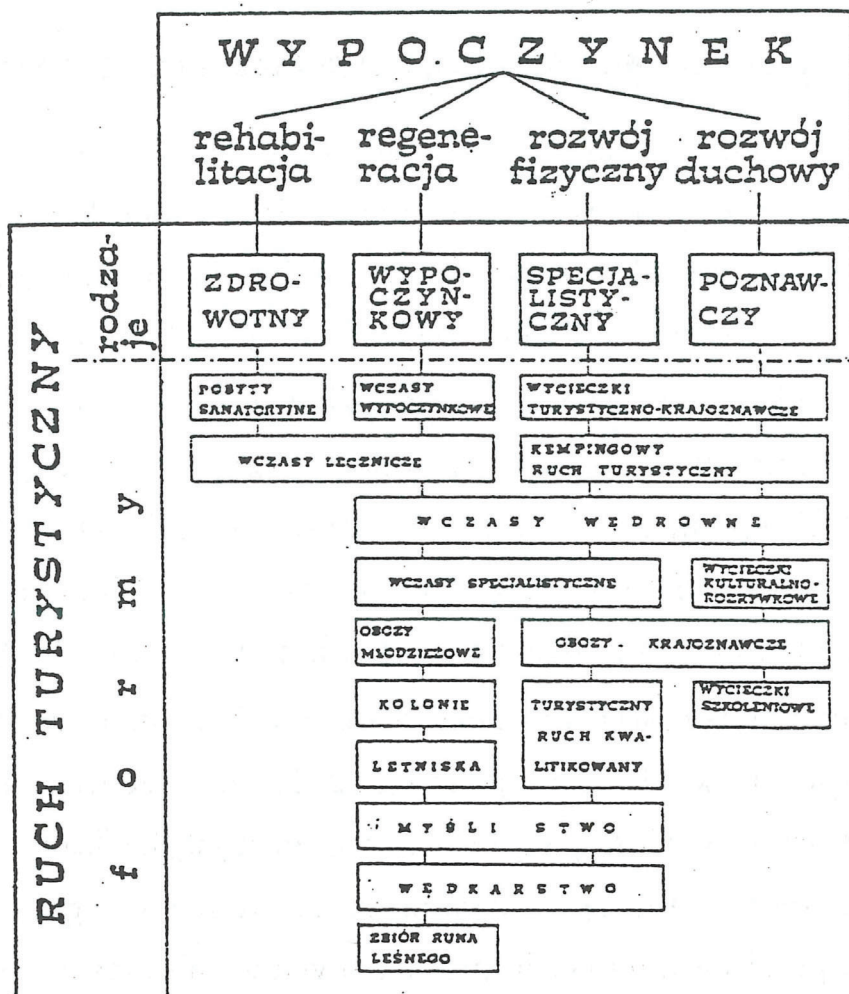
3. Możliwości rozwoju lokalnej gospodarki turystycznej

Rozwój lokalnej gospodarki turystycznej zależy m. in. od działań organizacyjnych urzędów gmin. Powninny więc w nich być wyodrębnione wydziały turystyki lub chociaż wyznaczeni wykwalifikowani pracownicy zajmujący się turystyką. Tymczasem w woj. koszalińskim i woj. słupskim w żadnej gminie nie stworzono samodzielnego referatu zajmującego się gospodarką turystyczną. Nie zatrudnia się ani jednej osoby z odpowiednimi kwalifikacjami. Generalnie, we wszystkich gminach tych dwóch województw turystykę "obsługuje" pracownik, mający inne obowiązki, np. z dziedziny komunikacji, drogownictwa, handlu, rzemiosła [9, s. 24-25.].

Gospodarka turystyczna może obejmować bardzo zróżnicowane obszary działań. Przedstawiono je na rys. 2. Do zaprezentowanych form ruchu turystycznego należy jeszcze dodać agroturystykę, która obecnie staje się bardzo modną formą spędzania czasu wolnego. Agroturystyka jest czasowym przebywaniem osób przyjezdnych w zabudowaniach gospodarstwa chłopskiego, znajdującego się w środowisku wiejskim. Przyjazd do takiego gospodarstwa może mieć charakter wypoczynkowo-rekreacyjny, zdrowotny, poznawczy, pracy twórczej, edukacyjny, religijny, rodzinny [7, s. 5].

Rozwój agroturystyki jest szansą polskiego rolnictwa, które obecnie boryka się z wieloma problemami. Agroturystyka może przysparzać rolnikowi dodatkowych dochodów, które pozwolą przetrwać całemu gospodarstwu. Oczywiście potrzebne są także nakłady, np. na wyremontowanie pokoi gościnnych.

Władze gminne powinny przyjąć realną - bazującą na lokalnych możliwościach - koncepcję rozwoju gospodarki turystycznej oraz stworzyć warunki do tego rozwoju.

Rys. 2. Klasyfikacja ruchu turystycznego wg kryterium turystyczno-wypoczynkowych potrzeb funkcjonalnych

Źródło: [3, s. 90].

4. Finansowanie rozwoju turystyki w gminie

Podstawowym warunkiem rozwoju turystyki w gminie jest posiadanie odpowiednich środków finansowych. Gmina posiada dochody w postaci podatku rolnego, podatków lokalnych (podatku od nieruchomości,

podatku od środków transportowych, podatku od posiadania psów) oraz opłat lokalnych (targowej, miejscowej i administracyjnej) [10]. A. Szwich-tenberg [9, s. 64] proponuje, aby w gminie stworzony był tzw. fundusz turystyczny. Byłby on zasilany tzw. podatkiem turystycznym, który hotele, domy wczasowe, pensjonaty, schroniska płaciłyby w zależności od ilości udzielonych noclegów. W zamian za to, nie płaciłyby podatku od nieruchomości. W ten sposób nastąpiłoby wyraźne skorelowanie wydatków na inwestycje turystyczne z dochodami z turystyki.

Oprócz wpływów z podatków, gminy mogą pozyskiwać środki pieniężne z emisji obligacji. Dotychczas z 61 przebadanych przez A. Szwich-tenberga gmin woj. koszalińskiego i woj. słupskiego żadna nie podjęła działań celem wyemitowania obligacji pozwalających na finansowanie inwestycji turystycznych bądź infrastruktury technicznej. Przykładem takiego prekursorskiego działania może być gmina Płock, która wyemitowała obligacje [9, s. 30].

Gminy mogą też wykorzystywać zagraniczne linie kredytowe, uruchamiane przez banki zachodnie i międzynarodowe instytucje finansowe, takie jak [7, s. 88]:

- PHARE,
- Polska Agencja Rozwoju Regionalnego PARD,
- Polsko-Amerykański Fundusz Przedsiębiorczości,
- Programy LEONARD, INTERREG finansowane przez Wspólnotę Europejską dla obszarów przygranicznych z Niemcami,
- Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej.

Wyróżniamy dwa sposoby działania administracji gminnej w rozwoju gospodarki turystycznej:

- bezpośredni,
- pośredni.

Bezpośrednim sposobem działania jest finansowanie rozbudowy infrastruktury ogólnej przez gminę (np. budowa dróg, wodociągów i kanalizacji), sprzedaż działek pod budowę obiektów turystycznych oraz promocja regionu.

Spośród wszystkich środków promocji, do których zaliczamy reklamę, sprzedaż osobistą, promocję uzupełniającą, public relations i publicity [5, s.93], najważniejsze do wykorzystania przez gminę wydają się być dwa ostatnie. Gmina powinna promować walory turystyczne swojego terenu i tworzyć dobry obraz samej gminy. W tym celu może wydawać foldery, przewodniki, mapy oraz uczestniczyć w targach turystycznych krajowych i zagranicznych.

Pośrednim sposobem działania są wszystkie te elementy, które mają zachęcić przedsiębiorstwa turystyczne do inwestowania na terenie danej gminy. Wśród takich ułatwień dla inwestorów krajowych i zagranicznych można wyróżnić:

- lokalizacyjne (ułatwienie procedury administracyjnoprawnej, tej zależnej od gminy),
- wakacje podatkowe dla inwestorów,
- zniżki podatkowe w przypadku realizacji zobowiązań na rzecz gminy,
- sterowanie podatkiem od nieruchomości,
- wnoszenie wkładu (aportu) w formie wartości rzeczowych (np. ziemi),
- tworzenie spółek z udziałem zagranicznym (joint-ventures), zawieranie umów leasingowych.

Gminy woj. koszalińskiego sporadycznie korzystały ze wszystkich wymienionych możliwości, chociaż są gminy, gdzie stosowano wiele z nich (Ustronie Morskie, Bobolice, Biały Bór) [9, s. 28].

5. Efekty działania gminy na rzecz rozwoju turystyki

Do głównych efektów działania gminy na rzecz rozwoju turystyki zaliczamy:

- zmniejszenie bezrobocia, poprzez zatrudnienie większej liczby osób w obsłudze ruchu turystycznego (niestety - częściej sezonowe),
- zahamowanie odpływu ludności z terenu danej gminy,
- zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska naturalnego,
- wzrost przychodów z działalności turystycznej.

Zależności pomiędzy zagospodarowaniem turystycznym a dochodami gmin woj. koszalińskiego przedstawiono w tab. 2.

Tabela 2

Zależności pomiędzy zagospodarowaniem turystycznym a dochodami gmin województwa koszalińskiego

Lp.	Gmina/Miasto	Liczba miejsc noclegowych na 100 mieszkańców (wskaźnik Deferta)	Dochód gminy w 1994 r. w n zł/1 os.	Turystyka wśród funkcji gospodarczych w gminie	
				aktualnie	winna być
1.	g. Ustronie Morskie	420	480	1	1
2.	g. Mielno	380	920	1	1
3.	g. Kołobrzeg	100	320	2	2
4.	g. Darłowo	80	250	2	1
5.	m. Darłowo	42	260	3	1
6.	g. Silnowo	35	500	3	3
7.	m. Kołobrzeg	30	310	1	1
8.	g. Ostrowice	18	240		
9.	g. i m. Czaplunek	17	240	1	1
10.	g. i m. Złocieniec	13	220		
11.	g. i m. Kalisz Pomorski	12	220	2	2
12.	g. Manowo	9	360		2
13.	m. i g. Połczyn Zdrój	8	230	4	3
14.	m. i g. Biały Bór	8	260	2	1
15.	g. Gościno	6	360		
16.	g. Tychowo	5	170		
17.	m. i g. Polanów	5	260		
18.	m. i g. Bobolice	5	200	4	4

Objaśnienia: 1- funkcja turystyczna najważniejsza,

2, 3, 4 - funkcja turystyczna druga, trzecia lub czwarta.

Źródło: [9, s. 17].

Literatura

1. Altkorn J.: *Marketing w turystyce*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 1995.
2. Kaspar C.: *Wprowadzenie do zarządzania w turystyce*, St. Gallen: Instytut Turystyki i Gospodarki Turystycznej Szkoły Wyższej w St. Gallen.
3. Naumowicz K.: *Turystyka. Zagadnienia teoretyczne*, Szczecin: Wydawnictwo Naukowe US 1990.
4. Naumowicz K.: *Usługi. Zagadnienia ogólne* Szczecin: Wydawnictwo Naukowe US 1992.
5. Pluta-Olearnik M.: *Marketing usług*, Warszawa: PWE 1994.
6. *Rocznik Statystyczny 1995* Warszawa: GUS 1995.
7. Sikora J.: *Agroturystyczny biznes*, Bydgoszcz: Oficyna Wydawnicza Ośrodka Postępu Organizacyjnego 1995.
8. Szwichtenberg A.: *Aktywizacja terenów wiejskich Pomorza Środkowego przez rozwój agroturystyki*, W: Integracja gospodarki żywnościowej Polski Północnej i Zachodniej ze Wspólnotami Europejskimi, Szczecin: Wydział Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej AR 1995.
9. Szwichtenberg A.: *Gospodarka turystyczna w okresie przejściowym*, Koszalin: Wydawnictwo WSI 1995.
10. Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. Nr 9, poz. 31 z późn. zmianami).

IBS

43429 /
I

RESTRUKTURYZACJA REGIONALNYCH RYNKÓW PRACY

ISBN 83-85847-36-7